

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมเทคโนโลยี¹

กฤตกร ชะอุ่นรัมย์²

อาชญากรรมทางเทคโนโลยี เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยมีลักษณะการกระทำที่เป็นการใช้อุปกรณ์ ระบบคอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยีที่เชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรม ซึ่งการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีมีลักษณะการกระทำที่แตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาอื่น ๆ การกระทำความผิดทางเทคโนโลยีมีเป้าหมายของการกระทำในเชิงเศรษฐกิจ คือ เงิน ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน เศรษฐกิจและสังคมส่วนรวม โดยการก่ออาชญากรรมมีรูปแบบที่สลับซับซ้อน มีการเปลี่ยนรูปแบบการก่ออาชญากรรมไปตามการพัฒนาของระบบเทคโนโลยี การก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีลักษณะที่ไร้ตัวตน มีการเปลี่ยนพื้นที่การกระทำความผิดอยู่ตลอดเวลา ทำให้อาชญากรสามารถหลบเลี่ยงการกระทำความผิดได้โดยง่าย จึงทำให้อาชญากรมีการกระทำความผิดได้ซ้ำ ๆ โดยอาศัยช่องโหว่ของเทคโนโลยีเป็นเป้าหมายในการก่ออาชญากรรม

ในปัจจุบัน ระบบเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เช่น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบการอาชีพ การศึกษา การพัฒนาทางด้านการแพทย์ รวมทั้งการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งทำให้ต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งที่ตามมาจากการพัฒนาระบบเทคโนโลยี ก็คือ อาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรืออาชญากรรมไซเบอร์ซึ่งมีลักษณะการกระทำที่รวดเร็ว ไร้ตัวตน เปลี่ยนพื้นที่การกระทำผิดได้อย่างไร้ร่องรอย รูปแบบการกระทำมีการเปลี่ยนรูปแบบไปตามการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีและมีการใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรม เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ แต่ กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจึงยังไม่สามารถนำมาป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทของการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่สร้างความเสียหายเป็นอย่างมากในขณะนี้ ได้แก่ การก่ออาชญากรรมในสถาบันทางการเงิน เช่น การสร้างตัวตนปลอมเพื่อหลอกให้โอนเงิน การโจรกรรมข้อมูลส่วนตัว การหลอกให้ลงทุน การสร้างแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมปลอมที่มีการติดตั้งมัลแวร์แฝงไว้เพื่อการก่ออาชญากรรม หรือแม้แต่การเข้ารหัสล็อกไฟล์เอกสาร หรือที่เรียกว่า รันซัมแวร์ (Ransomware) ซึ่งเป็นการเข้ารหัส

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ล็อกไฟล์ตั้งแต่ไฟล์เอกสาร ไฟล์วิดีโอ ตลอดจนไฟล์รูปภาพ ผู้ใช้งานหรือเจ้าของไฟล์จะไม่สามารถเปิดไฟล์นั้น ๆ ได้ หากไฟล์นั้นถูกเข้ารหัสล็อก ซึ่งจะต้องมีการปลดล็อกเพื่อกู้ข้อมูลกลับคืน ผู้เสียหายหรือเจ้าของไฟล์ จะต้องจ่ายเงินเพื่อการปลดล็อกไฟล์นั้น หรือเรียกว่าเป็นการเรียกค่าไถ่ไฟล์ที่ถูกขโมย การพัฒนาธุรกิจสถาบันทางการเงินไปสู่รูปแบบการให้บริการธนาคารเสมือนจริง มีการนำหุ่นยนต์ หรือบอตเน็ต (botnet) เข้ามาเป็นผู้ช่วยในการให้บริการข้อมูลทางการเงินกับผู้ใช้บริการของสถาบันทางการเงินเพื่อความสะดวกในการให้บริการของสถาบันทางการเงิน จึงเป็นช่องทางให้มีการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีหรืออาชญากรรมไซเบอร์เพิ่มมากขึ้นและมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ สร้างความเสียหายเป็นอย่างมากให้กับประชาชน สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อมีการก่ออาชญากรรมขึ้นทำให้ผู้ที่ถูกคุกคามจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ใช้บริการในสถาบันทางการเงินได้รับความเสียหาย และไม่ได้รับความคุ้มครองข้อมูลทางการเงิน รวมทั้งการเฝ้าระวังผู้เสียหายจากการถูกคุกคามไม่ได้รับความคุ้มครอง สร้างความเสียหายให้แก่ประชาชน และสังคมส่วนเป็นอย่างมาก ทุกฝ่ายจึงควรตระหนักถึงปัญหาการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี

การก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ระบบเทคโนโลยีต่าง ๆ เชื่อมต่อกับระบบเครือข่าย โดยอุปกรณ์ดังกล่าวนี้ อาจมีการสร้างขึ้นใหม่ แยกต่างหากจากระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่มีอยู่ เพื่อมุ่งใช้ในการก่ออาชญากรรมโดยเฉพาะ เช่น การสร้างโปรแกรมประสงค์ร้ายหรือมัลแวร์ การสร้างหุ่นยนต์ หรือบอตเน็ต รวมทั้งการคิดค้นโปรแกรมมัลแวร์ที่เป็นอันตรายขึ้นมา หรือมีการนำอุปกรณ์อื่น ๆ ที่สามารถอาจนำมาใช้ในการก่ออาชญากรรมได้ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่อัจฉริยะหรือสมาร์ทโฟน ซึ่งพบว่ามีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่อัจฉริยะ หรือสมาร์ทโฟนเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรมมากเป็นอันดับต้น ๆ ทุกฝ่ายควรต้องตระหนักถึงการหาแนวทางในการป้องกันการก่ออาชญากรรมอย่างจริงจัง เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาเทคโนโลยีเสมือนจริง รวมไปถึงการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวช่วยในการทำธุรกิจ การเพิ่มผลผลิตต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นช่องทางให้มีการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีทั้งสิ้น ซึ่งจากการศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายพบว่า คำนิยามในกฎหมายยังไม่ครอบคลุมถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ที่มีการพัฒนาขึ้นมารวดเร็วตามการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและได้มีการนำอุปกรณ์นั้นมาใช้เป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรมไว้ จึงทำให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมาย³ เช่น หากมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อการหลอกลวง และมีการส่งไฟล์แนบเอกสารผ่านระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ให้กับผู้เสียหาย จนกระทั่งมีการกระทำความผิดสำเร็จ จะถือว่าโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นระบบคอมพิวเตอร์ด้วยหรือไม่ เนื่องจากมีลักษณะการทำงานที่คล้ายกันกับระบบคอมพิวเตอร์

³ ชมชื่น มัณชารมย์. "ความหมายของกฎหมาย" คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มขก., หน้า 1.

การกระทำความผิดทางเทคโนโลยีเป็นการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดดังกล่าวมีโทษทางอาญา ซึ่งการกระทำผิดทางเทคโนโลยีมีลักษณะการกระทำที่แตกต่างการกระทำความผิดทางอาญา เนื่องจากการใช้ระบบเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดโดยเป็นการใช้ระบบเทคโนโลยีเข้าควบคุมระบบเทคโนโลยีของเหยื่อ แล้วจึงทำให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือเงินหรือประโยชน์อย่างอื่นตามที่อาชญากรต้องการ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เป็นโปรแกรมบอตเน็ต ซอฟต์แวร์ มัลแวร์ เป็นอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่มีการติดตั้งไว้ในระบบคอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยี อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้มีลักษณะการทำงานได้เองโดยไม่มีการควบคุม

การก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีลักษณะที่ไร้ตัวตน อาชญากรมีการเปลี่ยนรูปแบบการกระทำจากเดิมที่เป็นการใช้ระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือในการเจาะเพื่อขโมยข้อมูลสำคัญของบุคคล เปลี่ยนมาเป็นการใช้ระบบเทคโนโลยี และอุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรม โดยมีเป้าหมายในการก่ออาชญากรรมคือ เงิน ทำให้อาชญากรรมสามารถหลบเลี่ยงการถูกจับกุมได้ง่าย และมีการกระทำความผิดซ้ำ ๆ ได้ในทุก ๆ พื้นที่ที่มีการใช้เทคโนโลยี เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการคุกคามจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายแต่อย่างใด จึงควรกำหนดความผิดในกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้สามารถนำกฎหมายมาปรับใช้ได้เหมาะสม ตรงตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

การกำหนดความผิดในกฎหมายจะต้องพิจารณาถึงประกันในกฎหมาย คือ หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ไม่มีกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป หลักประกันในกฎหมายนี้ มีพัฒนาการมาจากหลักนิติรัฐ ซึ่งมาจากแนวคิดที่ว่า การปกครองรัฐจะต้องถือกฎหมายเป็นหลักใหญ่ ซึ่งมีหลักสำคัญ 3 ประการคือ (1) การลงโทษต้องมีกฎหมาย(2) การลงโทษต้องขึ้นอยู่กับกระทำความผิด (3) โทษที่จะลงจะต้องเป็นโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยในประเทศไทยมีการนำหลักประกันในกฎหมายนี้มาจากประเทศเยอรมันนี ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมัน และที่สำคัญจะต้องไม่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์⁴

เมื่อมีการก่ออาชญากรรมทำให้ผู้ที่ถูกคุกคามจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ใช้บริการในสถาบันทางการเงินได้รับความเสียหาย และไม่ได้รับความคุ้มครองข้อมูลทางการเงิน รวมทั้งการเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกคุกคามไม่ได้รับความคุ้มครอง

⁴ ประเสริฐ ดันศิริ."ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ",เอกสารประกอบคำบรรยายวิชานิติปรัชญา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

ตามพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พระราชกำหนด มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 และพระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครอง เงินฝาก พ.ศ.2551 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ยังคงมีปัญหาทางกฎหมายอยู่หลายประการ อาทิเช่น

ประการที่ 1. ปัญหาการกำหนดนิยามความผิดทางเทคโนโลยี

เมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดคำนิยามของระบบเทคโนโลยีที่มีการนำมาใช้ก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี จึงมีปัญหาการตีความกฎหมายว่าอย่างไรเป็นอุปสรรคอิเล็กทรอนิกส์ ที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการก่อ อาชญากรรม เนื่องจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนรูปแบบการกระทำอยู่ตลอด กฎหมายที่ใช้บังคับ อยู่ในปัจจุบันไม่ทันสมัยเพียงพอที่จะใช้บังคับให้มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งการนำกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับ ใช้ จึงไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยี ทำให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี ไม่มีประสิทธิภาพ

ปัญหาประการที่ 2 ปัญหาการกำหนดฐานความผิดทางเทคโนโลยี

เนื่องจากการก่ออาชญากรรมเทคโนโลยี มีลักษณะการกระทำที่เป็นการนำระบบเทคโนโลยีมาเป็น เครื่องมือในการกระทำความผิดโดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์บางชนิดและระบบเทคโนโลยีที่มีการทำงาน ได้ในลักษณะเดียวกันกับระบบคอมพิวเตอร์โดยเพียงแต่นำไปติดตั้งไว้ตามพื้นที่ที่ต้องการก่ออาชญากรรมก็ สามารถที่จะกระทำความผิดได้ทั้งในระยะไกลและใกล้ เมื่อติดตั้งเสร็จอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถทำงาน ได้เองโดยไม่ต้องมีการควบคุม การกำหนดฐานความผิดสำหรับความผิดทางเทคโนโลยี จึงควรกำหนดแยกออก จากความผิดอาชญาฐานฉ้อโกงประชาชน เพื่อให้เกิดความทันสมัยในกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้กับการป้องกัน อาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาประการที่ 3 ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลทางการเงินที่ถูกคุกคามจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

ปัญหาการถูกคุกคามจากอาชญากรรมเทคโนโลยีในสถาบันทางการเงิน เป็นปัญหาที่สร้างความ เดือดร้อนและสร้างความเสียหายให้แก่ประชาชนส่วนรวมอย่างหนัก และเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อระบบ เศรษฐกิจของประเทศ อาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่กระทำในสถาบันทางการเงิน อาชญากรรมมีจุดประสงค์หลัก คือ เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นตามที่ต้องการ และพบว่าการกระทำความผิดในทุก ๆ พื้นที่ที่ เทคโนโลยีเข้าถึง ในปัจจุบัน สถาบันทางการเงินได้มีการพัฒนารูปแบบการให้บริการเป็นระบบดิจิทัล และมีการ พัฒนาการให้บริการไปสู่รูปแบบการให้บริการในระบบเสมือนจริง จึงเป็นช่องทางให้มีการก่ออาชญากรรม

⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์. “หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย” ปีที่ 35 (วารสารสุทธิปริทัศน์, 2564), หน้า 3.

เทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น รูปแบบการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีในสถาบันทางการเงิน มีลักษณะเป็นการ หลอกลวงโดยใช้ระบบเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ ดึงเอาเงินฝากของประชาชนไปจากบัญชีเงินฝาก ธนาคารทำให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับความคุ้มครอง และไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อสังคม และเศรษฐกิจของ ประเทศโดยรวม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม ทางเทคโนโลยี เพื่อให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลง ของระบบเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จึงควรแก้ไขกฎหมายในประเด็นปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการกำหนดคำนิยามความหมายของระบบคอมพิวเตอร์ควรกำหนดไว้ดังนี้

- 1) ควรกำหนดคำว่า “อุปกรณ์อื่น ๆ” ให้ถือว่าเป็น “ระบบคอมพิวเตอร์” ด้วย
- 2) อุปกรณ์ที่ติดตั้งโปรแกรมมัลแวร์ซึ่งเป็นโปรแกรมอันตราย ควรให้คำจำกัดความไว้โดยให้ ถือว่าเป็น “ระบบคอมพิวเตอร์” ด้วย

2. ปัญหาการกำหนดฐานความผิด ควรกำหนดไว้ ดังนี้

ควรกำหนดให้ ผู้ใช้อุปกรณ์ที่ติดมัลแวร์ซึ่งเป็นโปรแกรมอันตรายในการก่ออาชญากรรมแยกออกฐาน ความผิดอาญาอื่นๆ โดยกำหนดให้เป็นฐานความผิดอีกฐานหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนี้

- 1) ควรกำหนดให้ หุ่นยนต์ หรือบอตเน็ต เป็นผู้กระทำความผิดแยกออกจากผู้ที่ติดตั้งหุ่นยนต์ หรือบอตเน็ต โดยกำหนดให้เป็น “ผู้กระทำ”
- 2) ควรกำหนดให้ความผิดทางเทคโนโลยีที่กระทำต่อผู้ใช้บริการสถาบันทางการเงินแยกออก จากความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน โดยกำหนดให้เป็นความผิด “ฐานทำลายระบบเศรษฐกิจ”

3. ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลทางการเงินของผู้ใช้บริการสถาบันการเงินจากการถูกคุกคามโดย อาชญากรรมทางเทคโนโลยี

เมื่อมีการกระทำความผิดและมีผู้ได้รับผลกระทบจากการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี เห็นควรเพิ่ม บทกฎหมาย ดังนี้

- 1) ให้ทางสถาบันการเงินมีมาตรการทางเทคโนโลยีในการตรวจจับความผิดปกติของเงินฝากที่ถูกต้อง
- 2) ให้สถาบันทางการเงินกำหนดการคุ้มครองการตรวจสอบและติดตามเงินฝากที่สูญหายจากการก่อ อาชญากรรมทางเทคโนโลยี
- 3) ให้สถาบันการเงินกำหนดมาตรการในการเยียวยาผู้เสียหาย หากสถาบันการเงินไม่มีมาตรการ คุ้มครองเงินฝากจากการคุกคามโดยอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

ชมชื่น มัณเฑียรมัย. "ความหมายของกฎหมาย" คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มขก

อังกรียา ชูตินันท์. "หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย".

วารสารสุทธิปริทัศน์ 35, 3 (2564);20.